

حاکی از نبوغ نقاش ایرانی است، با توجه به توان تصویری و جنبه‌های تشبیهی هر یک از آن‌ها و مکتب خاص آن دوره به تصاویر خود غنای زیبایی بخشیدند.



درآمدی به نمایشنامه‌شناسی

فرهاد ناظرزاده کرمانی

انتشارات سمت

یکی از کار ویژه‌ها و آماج‌های درآمد به نمایشنامه‌شناسی و کتاب‌های وابسته به آن، شناسایی، بررسی و نقد کانونی‌ترین و رایج‌ترین اصطلاح‌های وابسته به هنر نمایش، به ویژه نمایشنامه‌شناسی بوده است. از آنجایی که در این باره به زبان فارسی پیشینه‌ی چندانی وجود ندارد، نگارنده ناگزیر به ساخت و پرداخت برابر نهادهای پیشنهادی در درازنای زمان دانسته می‌شود. درآمدی بر نمایشنامه‌شناسی بر بنیاد ارزنده‌ترین بررسی‌ها، پژوهش‌ها و نقدهای زبده‌ترین نمایشنامه‌شناسان و تماشاگان‌شناسان جهان نگارش یافته و گزیده‌ای از نگرین‌ها و کاربست‌های آنان را شناسایی، ارزیابی و نمودار ساخته است. این کتاب در تاریخ ادبیات فارسی کاری بی‌پیشینه و خط‌شکن است.

متن فوق بخشی از پیش‌گفتار کتاب اول است و مؤلف با بیان آن باور دارد که این کتاب درسی پایه و بنیادین سرانجام گرفته است.

درآمدی بر نمایشنامه‌شناسی کتابی است درخور برای تمامی علاقه‌مندان هنر و ادبیات، با ذکر این نکته که در «پیمایش» (مرحله‌ی) نخست: «آموزشنامه» (کتاب درسی) است، و جستارمابه‌ها و درس‌گفتارهای آن برای دانشجویان رشته

پی‌نوشت‌ها:

۱- گویند کناره‌های آسمان بر آن نهاده شده است، جنس این کوه از زمرد سبز بوده و کبودی آسمان، روشنایی زمردی است که از آن می‌تابد بر اساس پاره‌ای قراین (از جمله، به روایت: شاهنامه) کوه قاف همان البرز بوده و اساطیر مربوط به آنها نیز شبیه به هم است. صوفیان قاف را سرزمین دل و سر منزل سیمرغ جان و حقیقت راستی مطلق دانسته‌اند.

(یاحقى، محمد جعفر، فرهنگ اساطیر و اشارات داستانی در ادبیات فارسی، انتشارات سروش، چاپ دوم، ۱۳۷۵، ص ۳۳۷).

۲- همان مأخذ، ص ۲۶۶.

۳- ایونس، ورونیکا، اساطیر هند، ترجمه باجلان فرخی، چاپ اول، ۱۳۷۳؟ ص ۱۸۵.

۴- مختاری، محمد، اسطوره‌ی زال، انتشارات آگاه، تهران، ۱۳۶۹، ص ۷۶.

۵- همان مأخذ، ص ۷۶.

۶- خاصیت مرموزی که مطابق روایات در این چوپ نهفته است، به اعتقاد برخی مردم اقوام بر می‌گردد که روح محض را قابل جای گرفتن در قالب دیگری، مثلاً حیوان یا گیاه می‌دانستند و بر همین اعتقاد بود که روز تولد طفل درختی می‌کاشتند و آن را همزاد او می‌دانستند و می‌پنداشتند که زندگی این دو به هم بسته است. (یاحقى، محمد جعفر، فرهنگ اساطیر و اشارات داستانی در ادبیات فارسی، ص ۳۶۵).

۷- مقدم اشرفی، م. همگامی نقاشی با ادبیات در ایران، ترجمه روین پاکباز، چاپ اول، انتشارات نگاه، ۱۳۶۷، ص ۱۱.

۸- همان مأخذ، ص ۱۱.

۹- همان مأخذ، ص ۲۵.

«تماشاگان شناسی» (هنر نمایش) به ویژه «ادبیات تماشاگانی» (ادبیات نمایشی) تألیف شده‌اند.

اثر حاضر تحت این عنوان ارائه شده است:

کتاب اول: پیش‌انگاشت‌ها و زمینه‌ها شامل فصول: پیش‌گفتار، بنیادی‌ترین اصطلاح‌های تماشاگانی، نظریه‌ای پیرامون ریختارهای تماشاگانی ایران: پیشنهاد نه ریختار یا نه الگو، ارسطو و نظریه ادبی، نظریه‌های ادبی ارسطو و ساختمایه‌های بیان تماشاگانی، چشم‌اندازی به نمایشنامه، شش ساختمایه نمایشی‌ساز، نگاهی به چند نمایشنامه نمونه، نقشه‌ی داستانی و ساختمایه‌های نمایشی‌ساز کتاب دوم: گونه‌ها و سبک‌های روالی:

شامل فصول: سه ریخت (فرم) از ساختار نقشه داستانی، چند ساختمایه کلان نمایشنامه، گونه‌های (ژانرهای) نمایشنامه، سبک‌های روالی ادبی - تماشاگانی کتاب سوم: سبک‌های نه - روالی و تماشاگران شیوه پالوده:

شامل: سبک‌های نه - روالی: گذر و گریز از واقعیت‌گرایی، شیوه پالودگی و تماشاگان خنیاپی، چندازگی (چه اندازگی، مقدار) نمایشنامه و پیوست‌ها، پسین گفتار و در نهایت نیز پیوست‌ها آمده است.

مؤلف معتقد است جستار مایه‌های درآمدی به نمایشنامه‌شناسی با بررسی نیازها و چشمداشت‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان درس‌های: مبانی نمایشنامه‌نویسی، و اصول و فنون نمایشنامه‌نویسی پدید آمده‌اند، لیکن برای درس‌های «تحلیل نمایشنامه» (نقد تحلیلی) و سبک‌های ادبی جهان پیش‌نیاز به شمار می‌روند. به علاوه چون نمایشنامه‌شناسی و رویکردی نخستین و بنیادین به هنر نمایش است، آموزش جریان‌بازنگری، کارگردانی و طراحی نیز به دانستن جستارمایه‌ها و درس‌گفتارهای آن نیازی عمده دارند. چرا که همه‌ی گرایش‌های هنر نمایش، به روال، با نمایشنامه‌شناسی آغاز و بر بنیاد آن استوار شده‌اند. هم‌چنین دروس «مبانی ارتباطات» و «گزارش‌نویسی» که در درس‌های مصوب رشته‌ی هنر نمایش هستند با نمایشنامه و پدیدآوردن آن نمایش سروکار دارند. و از این‌روست که با درونمایه‌ی درس نمایشنامه‌شناسی و زمینه‌های آن، همبستگی و هم‌پیوندی یافته‌اند.

نویسنده بر این اعتقاد است که هنوز در دانشگاه‌های ایران درس نمایشنامه‌شناسی در برنامه درسی رشته ادبیات فارسی، ... و نیز ادبیات عربی، هستی ندارند! در هر حال فرصتی مناسب به‌وجود آمده که به آگاهی دانشجویان رشته‌های زبان و ادبیات، به‌ویژه ادبیات فارسی برسد که ادبیات سه‌گونه دارد: ادبیات شعری، داستانی و نمایش و از این جهت آشنایی با نمایشنامه‌شناسی به همه دانشجویان ادبیات توصیه شده و بخشی از درس‌های نهادی و پایه‌ای این رشته به شمار رفته است.